

**Vrienden Museum Kasteel Wijchen
Stichting Frans Bloemen**

NIEUWSBRIEF

Uitgegraven dal "Kerstendal" in Berg en dal

Nieuwsbrief jaargang 14, no 2 , juni 2006

Vrienden Museum Kasteel Wijchen Stichting Frans Bloemen

Doel: De Stichting zet zich in voor het toegankelijk maken van de hedendaagse beeldende kunst en de geschiedenis van Wijchen .

Het lidmaatschap geeft recht op:

- toezending nieuwsbrief, 4x p/j.
- gratis toegang Museum Kasteel Wijchen
- gratis bezoek lezingen / excursies

Kosten van lidmaatschap:

individueel (€ 6,00)

gezin (€ 10,00)

Voorts is er de mogelijkheid tot deelname aan werkgroepen.

De werkgroepen vallen alle onder verantwoordelijkheid van het museumbestuur.

Ledenadministratie:

secretariaat Stichting: Postbus 221, 6600 A E Wijchen

o.a. voor opgave nieuwe leden, adreswijzigingen en opzeggingen (vóór 1 december).

Postbank nr.: 81.26.978 (heeft de voorkeur)

ING-Bank nr.: 68.16.38.338

Redactie NIEUWSBRIEF

Nelly Goebertus tel.: 024 - 6413180

E-mail: nelly.goebertus@zonnet.nl

Jacques Rommens: tel.: 024 - 6422232

Mariëtte Zikking tel : 024 - 6414984

Riet van Brandenburg tel : 024 - 6417312

Redactieadres: Valendrieseweg 12

6602 GK Wijchen tel.024 - 6422232

REDACTIONEEL:

door Nelly Goebertus

Fietsend langs de Maasoeveren onder een heerlijk voorjaarszonnetje, langs bermen vol hoogopgeschoten fluitenkruid, krijg je een beetje het idee dat het altijd zo geweest is. Als je echter je blik wat verder over het landschap laat ronddwalen zie je dat er overal sporen van menselijk ingrijpen te zien zijn. Soms voegen ze zich volledig naar de omgeving, zoals de spits van een kerktorentje dat net boven de bomen uitkomt, maar bruggen en sluizen zijn van een heel andere orde. En nog erger: soms lijkt het wel of het weidse Hollandse landschap langzamerhand helemaal aan het verdwijnen is en uit het zicht raakt achter oprukkende industrie terreinen vol monsterlijke golfplaten loodsen of betonnen geluidswallen langs snelwegen. Natuurlijk zijn al die ingrepen er niet voor niets gekomen, maar je vraagt je wel eens af hoe datzelfde Nederland er uitzag in de tijd van de 'Vroege Heren' en weer een paar honderd jaar later in de tijd van de 'Hollandse Meesters'. Over die landschappen hebben we tenminste iets zichtbaars. De meesterwerken van die Hollandse schilders zijn op vele plaatsen in de musea te zien. Misschien kom je ze wel tegen bij het bezoeken van een tentoonstelling of een museum in de komende vakantieperiode. Hoe het landschap was ten tijde van de vroege heren kunnen we alleen maar gissen, of min of meer reconstrueren aan de hand van het weinige dat er nog rest uit die tijd. Soms wordt er iets tastbaars in de bodem gevonden wat het bewijs vormt van dat wat er ooit geweest moet zijn, zoals de St.Salvatorkapel bij Nederasselt waarvan een kruiswegstatie bij de aanleg van de brug bij Grave te voorschijn kwam, waardoor we weten dat, dat kapelletje er echt geweest is. Er wordt wetenschappelijk bodemonderzoek gedaan wat ook weer een schat aan gegevens oplevert over hoe het eens was. En verder moet je je fantasie maar laten werken. Over deze zaken en meer kunnen de Vrienden van het KMW (Kasteel Museum Wijchen) in deze Nieuwsbrief terecht. Er is van alles wat.

Van de bestuursafdeling deze keer geen nieuws, maar over andere zaken is heel wat te melden. Cees Mulder begint met een serie over mythen en hun betekenis voor de vroege mens, waar wij nog steeds in geïnteresseerd zijn. Hij stelt dat de mens van nature een verhalenverteller is. Dat sluit toevallig heel goed aan bij een initiatief van de bibliotheek en ons museum, wat zal uitmonden in een verhalen vertel dag in het museum voor kinderen in de basisschoolleeftijd. Klinkt erg goed. Ik vertel natuurlijk geen nieuws

als ik vertel dat er in juli weer een nieuwe tentoonstelling in het museum te zien is. Deze keer is het een tentoonstelling van twee kunstenaars, die helemaal past in deze zomertijd,. De een komt uit Andalusië en schildert graag in het land van Maas en Waal, de ander komt uit het land van Maas en Waal en werkt graag in Andalusië. Dat is nog eens een leuke vakantie! We besteden nog een keer aandacht aan de tentoonstelling, die zeer de moeite waard is, van Marianne van der Heijden. Een verslag van een fietstocht langs oude kerkjes, een samenvatting van een rede, die tijdens het symposium is gehouden. En let ook op de aankondiging van verschillende activiteiten. Archeologische en culturele wetenswaardigheden en tips ontbreken ook deze keer niet. We zijn intussen al halverwege ons jubileumjaar en misschien voelt iemand zich geroepen om voor de vakantietijd losbarst, nog even over de brug te komen met een pakkend artikel voor de volgende Nieuwsbrief. Dat past helemaal in het jaar van 'Kom over de brug'. Voor wie met vakantie gaat, veel plezier en voor wie thuis blijft of al is weggeweest, ook.

Inhoud:

REDACTIONEEL

PRIKBORD

EXPOSITIES MUSEUM

ACTIVITEITEN

MYTHOLOGIE

HET GRAS KUNNEN HOREN GROEIEN

DE ZEVENDE DAG

EEN FIETSTOCHT LANGS KERKJES AAN DE MAAS

GROESBEEK

ARCHEOLOGISCHE SPROKKELS

MUSEA

prikbord:

BIJ DE VOORPLAAT:

In het kader van het thema van MKW in dit jubileumjaar: 'overbrugging' een voorbeeld uit de regio. Overbruggen van water van hoog Nijmegen naar de dorstige Romeinse soldaten in het castrum (de Hunnerberg).

Het betreft een door Romeinen gegraven dal: het Kerstendal (Berg en Dal) ; ontdekker van dit unieke aquaduct is Prof. dr. B. Th. Brus uit Beek. Zie verder bij 'sprokkels'.

O.A. VIER KONINKLIJKE ONDERSCHIEDINGEN

De heren Cees Van Kouwen, Johan Jansen en Wim Tuijn en mevrouw Wies Berris- Visschers kregen onlangs een koninklijke onderscheiding. Vier 'cultuurmensen' van het eerste uur van Wijchen, stonden in het zonnetje. Proficiat !

Pluimen horen bij vogels. En vogels strijken hun eigen pluimen dagelijks, anders zouden ze niet kunnen vliegen. Maar het doet toch goed dat iemand uit ons midden, zo publiekelijk, onverwachts, zo'n waardering krijgt. Een onvergetelijke dag wordt dan zomaar voor velen uit de hoge hoed getoverd. Op deze mensen met hun inzet mag Wijchen terecht trots zijn. Want nauw verbonden met deze trots is stijl. En stijl, in wat voor moeilijke situatie je ook bevindt, die geef je door.

Het eerste 'slachtoffer' was jarenlang, conservator van het voormalige Oudheidkundig Museum Frans Bloemen in Wijchen; Cees van Kouwen. Hij geeft nog steeds zijn beste krachten aan archeologie en streekgeschiedenis (Land van Maas en Waal) indien dat nodig is. Twee fraaie maquettesboerderijen in ons MKW (IJzertijd en Vroege Middeleeuwen) zijn o.a. van zijn hand. De tweede: de enige 'autochtoon' in dit gezelschap. De heer Johan Jansen, wie kent hem niet, is bij uitstek de regionale historicus en 'kerkgeschiedenis man' van Wijchen, elke dag nog breed speurend en aan anderen de 'wortels' van Wijchen, doorgegeven, waarbij zijn fotografisch geheugen van veranderend Wijchen steeds opvalt.

Als laatste de heer Wim Tuijn - ik citeer- 'omdat hij als de motor van de regionale amateurarcheologie wordt gezien'. Ik zie hem daar geduldig de vele

stoffige dozen scherven, op de hete zolder van het Koetshuis met zorg aan het ontleden. Stoflongen of niet, hij kreeg het voor elkaar. Om te ontleden liefst met zoveel mogelijk belangstellende mensen zoals in werkgroep Corpus van MKW. om hem heen. Deze nestor blijft met zijn kennis onontbeerlijk. ' De heer Tuijn bouwde expertise op over de IJzertijd en de Laat-Romeinse tijd en wist via diverse bestuursfuncties de liefhebberij uit te tillen boven het niveau van 'schatgraverij' aldus de gemeente Nijmegen. Deze Nijmegenaar heeft meer dan honderd publicaties op zijn naam staan.

Als laatste mevr. Wies Berris- Visschers, voorzitter van de Historische Vereniging Tweestromenland. Al jarenlang draagt en diept zij en haar bestuursleden het historische van het Land van Maas en Waal naar anderen uit.

MONUMENTENGIDS

De gemeentelijke monumenten commissie wenst een nieuwe editie van de Monumentengids Wijchen. De lopende uitgave is al lang niet meer actueel. De gemeente zoekt naar mogelijkheden om dat te financieren.

KABINET

Betere bescherming van cultuurgoederen

Kopers van een antiek beeldje of een oude vaas moeten in de toekomst beter opletten, want de landen van herkomst en eventuele rechthebbenden kunnen deze cultuurgoederen makkelijker terugvorderen. Zo kan de illegale handel beter worden aangepakt. Dit blijkt uit een wetsvoorstel van minister Donner van Justitie en staatssecretaris Van der Laan van Cultuur, waarmee de ministerraad 12 mei ll. heeft ingestemd. De nieuwe regeling is het gevolg van het UNESCO-verdrag over onrechtmatige invoer, uitvoer en eigendomsoverdracht van cultuurgoederen (bron: ANP)

STAATSBOSBEHEER

De steel-iep, het peperboompje en de koraalmeidoorn. Bijna waren ze vergeten en verdwenen.... Maar enige inheemse bomen en struiken zijn gered van de vergetelheid in natuurgebied Roggebotzand bij Dronten. Hier heeft SBB de genenbank 'bomen voor nieuwe natuur' aangelegd. Bijna zestig van de 114 oorspronkelijke bomen en struiken zijn hier aangeplant. Veel van de oorspronkelijke beplanting van Nederland is verdwenen; naar schatting is minder dan 5 procent van alle vegetatie van origine

Nederlands. De natuurbeheerder wil met het inheemse bos de genetische eigenschappen van de oorspronkelijke bomen en struiken bewaren, verklaarde een woordvoerder bij de opening in de maand mei. Het plan is de bomen en struiken in Roggebotzand te gebruiken om soorten opnieuw aan te planten bij natuurontwikkelingsprojecten elders in het land.

(bron: ANP)

TEMPELORDE

Oproep: Kent u sporen van de Tempelorde in Nederland ? Wat ik tot nu toe gevonden heb, vindt u onder <http://tempelieren.nl> .

Zoals u zult zien, speelt *Maas en Waal* een belangrijke rol in mijn speurtocht. Het belangrijkste vindt u onder: "Discussie".

Ik zou het erg op prijs stellen, wanneer ik van de kant van degenen, die goed op de hoogte zijn van de geschiedenis van Maas en Waal, kritiek en aanvulling zou mogen ontvangen op wat ik schreef. Bij voorbaat mijn hartelijke dank !

B.Th. Brus

Elzenkamp 6

6573 XT Beek (bij Nijmegen)

tel: 024 - 6841891

MUSEUM KASTEEL WIJCHEN:

Oproep: Kunstenaars, die mee willen doen met de Wijchense Mont Martre tentoonstelling, op de 1ste verdieping van het kasteel in juli (beginnend met Tour de Cultuur op 2 juli) kunnen zich aanmelden bij het Museum. Gedurende de hele maand juli is daar bovenvermelde expositie te bezoeken. Wij zijn op zoek naar schilderijen, beelden en foto's, het liefst in relatie tot ons jaarthema 'over(-) bruggen'.

HET DAGELIJKS BROOD

De tentoonstelling 'Het dagelijks brood' moest helaas worden uitgesteld omdat er veel extra werk op de werkgroep 'De Tuun' afkwam. Dit had te maken met het afbranden, waarschijnlijk door brandstichting (dank u wel) van het tuinhuisje. Er moest van alles opnieuw worden gemaakt en vervangen. De tentoonstelling is echter niet afgelast. We hopen tijdig over een nieuwe openingsdatum te kunnen berichten. De data voor de open dagen blijven ongewijzigd.

OPROEP, OPROEP !!

De pas ingerichte ruimte voor het archief en de bibliotheek kan uw boeken herbergen over onderwerpen, die ons museum aangaan,

zoals archeologie, kunstgeschiedenis, geschiedenis van de vroege Middeleeuwen, historische tuinen of oude landbouwtechnieken. Natuurlijk zal elk boek beoordeeld moeten worden op zijn bruikbaarheid, maar kom gerust langs met boeken, die overtollig zijn en die misschien in de museumbibliotheek aan een tweede leven kunnen beginnen.

VRIJWILLIGERS GEVRAAGD,

Er zijn diverse werkgroepen, die versterking kunnen gebruiken. Dat zijn:

De werkgroep 'de Tuun', die mensen zoeken die mee willen werken in de 'Tuun' zelf, mee willen denken over inrichting, beplanting en publiciteit.

De werkgroep 'Educatie' is op zoek naar mensen die geïnteresseerd zijn in het begeleiden van leerlingen bij museumlessen of mee willen werken aan het ontwikkelen van lesmateriaal.

De werkgroep 'Beeldende Kunst' is op zoek naar nieuwe leden van de werkgroep. De werkzaamheden bestaan uit het voorbereiden van een tentoonstelling, het in overleg meebepalen van het tentoonstellingsbeleid, diverse werkzaamheden bij het inrichten of afbreken van een tentoonstelling.

Geïnteresseerden kunnen zich melden bij de museumleiding.

Exposities:

Andalusië/ Land van Maas en Waal

Een dubbeltentoonstelling van Pedro Garcíarias en Jan Hein van Rooy.

Van 14 juli tot 24 september, opening 16 juli.

Het idee voor deze zomertentoonstelling is van Tom Mulder. Hij kent beide kunstenaars en hun werk. De een afkomstig uit het zonnige Andalusië en de ander uit Beuningen. Hij voelde dat tussen deze twee mensen een zekere verwantschap, maar ook een tegenstelling kon bestaan. Toen dan ook in januari 2005 Pedro weer in Nederland was om nu de winterse sfeer te proeven van het Land van Maas en Waal, brachten ze een bezoekje aan Jan Hein in Beuningen. Pedro Garcíarias, helemaal gegrepen door de baaierd van kleuren groen die hij in augustus 2003, bij een temperatuur van 33 graden op papier gesmeten had, was benieuwd of dat landschap in de doodse

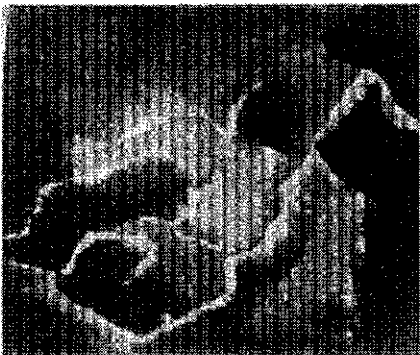

atmosfeer van de winter hem opnieuw zou inspireren tot het maken van een reeks van werken op papier. De flamboyante Andalusiër, die gegrepen is door de kleur van het Maas en Waalse landschap.

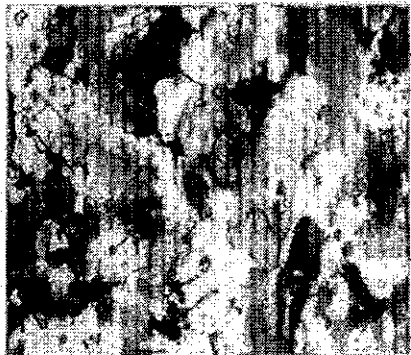
Jan Hein van Rooy, als inwoner van het van het rivierenland, doet echter niets liever dan zich te laten inspireren door het droge Spaanse landschap van Andalusië. Hij schildert daar graag en is regelmatig te vinden in het gebied in de buurt van de woonplaats van Pedro Garciarías. Wat een toeval. De voorgevoelens van Tom hadden hem niet bedrogen, want het klikte tussen deze twee kunstenaars, beiden geïnspireerd door het landschap, maar dat van de ander. De gesprekken werden gevoerd in het Spaans, het leek wel een kruisbestuiving. Het idee voor een dubbeltentoonstelling viel direct in goede aarde. Toevallig is aarde de grondstof, die Jan Hein van Rooy nodig heeft om de verf te maken die hij gebruikt voor zijn landschappen op papier in aardekleuren. Hij is juist op de vlucht voor al dat groen in zijn naaste omgeving. Die landschappen zoekt hij bij voorkeur in Andalusië. De kleur van aarde is bepalend voor zijn werk. Deze tegenstelling werd de basis voor de tentoonstelling, die als motto meekreeg: Andalusië/ Land van Maas en Waal = gelijkspel.

Ze spelen in deze tentoonstelling een uit- en thuiswedstrijd, die geëindigd zijn in een gelijkspel. Maar iedereen kan dit zelf gaan beoordelen in het museum. Ze hebben tegelijkertijd een brug geslagen tussen twee werkwijzen, tussen twee werelden en tussen twee mensen.

Als ondersteuning van deze tentoonstelling zal een videoverslag gemaakt worden van het gezamenlijk inrichten van de dubbeltentoonstelling door de beide kunstenaars.

Van Jan Hein van Rooy

Van Pedro Garciarías

Activiteiten:

Zomerexpositie Leur

Van 3 juni tot 30 september 2006.

Op 3 juni zal een kleine tentoonstelling geopend worden in de Maalderij te Leur. De tentoonstelling is een uitvloeisel van het thema Vroege Heren en Kastelen, waaraan in april een symposium was gewijd. De expositie is opgezet rond zeven panelen, die elk een bepaald thema behandelen, zoals de strijd om de macht tussen 850 en 1250 en tussen 1250 en 1350, de motte versterking van Batenburg, de vermoedelijke motte versterking in Leur, pal tegenover de maalderij. Er zullen vitrines zijn, waarin voorwerpen zijn uitgestald die iets toevoegen aan de informatie, de maquette van een motte kasteel en kaartmateriaal. Een bezoekje bijvoorbeeld tijdens een fietstochtje op eigen gelegenheid is tijdens de openingsuren altijd mogelijk. Maar er wordt ook een fietstocht door Museum Kasteel Wijchen georganiseerd op zondag 16 juli en zondag 17 september. Zie ook voor meer informatie elders in de Nieuwsbrief.

Tour de Cultuur

Montmartre in Wijchen. Op 2 juli exposeren kunstenaars uit Wijchen hun werk in de ruimten op de eerste verdieping van het kasteel, zoals het vorig jaar ook al gebeurde. Op de dag van dit evenement zijn er natuurlijk extra suppoosten nodig om een wakend oog te houden op al deze kunstwerken. De hele maand juli blijft de expositie te zien tijdens de openingsuren van het museum, in de weekenden, waarvoor ook extra suppoosten nodig zijn. Breng een bezoek aan het bruisende Montmartre in het kasteel. Aanmelden is nog mogelijk.

Fietstocht op zondag 16 juli en zondag 17 september 2006,

Vertrek vanaf de Maalderij, van Balverenlaan 3 te Leur.

13.00 tot 17.00 uur

Het symposium op 23 april heeft behalve een kleine tentoonstelling, in de Maalderij in Leur, ook nog een leuke fietsroute opgeleverd, die op eigen gelegenheid gevolgd kan worden, maar ook in georganiseerd verband. De route is toegespitst op het thema van het symposium 'Vroege Heren en Kastelen'. Deze vroege heren stichtten al of niet met toestemming van het centrale gezag eigen kleine bestuurlijke eenheden met soms een eigen kerkje. In onze naaste

omgeving gaat het dan om Leur, Hernen en Batenburg. De fietstocht vertrekt vanaf de Maalderij. Daar heeft wellicht, zoals we weten, een motte kasteel gestaan, nader onderzoek is nodig om hier meer duidelijkheid over te krijgen. De route gaat verder langs de gerestaureerde beltmolen, langs de plek waar mogelijk een eerder kasteel heeft gestaan naar het huidige kasteel in Hernen. Hierna gaat het richting Batenburg, waar de imposante ruïne nog steeds getuigt van een roerig verleden. Vervolgens via een route naar keuze terug naar Wijchen, waar ons eigen kasteel ons herinnert aan het lange verleden van onze woonplaats.

Uitnodiging Monumentendag 9 september 2006 naar Kleef en Leur

Op de Monumentendagen 9 en 10 september organiseren de Vrienden Museum Kasteel Wijchen, Stichting Frans Bloemen en de Verein für Heimatschutz in Kranenburg opnieuw in het kader van de Euregio een excursie. Deze keer is gekozen voor het Duitse thema van de monumentendagen : **Historische Tuinen**.

Op 9 september wordt vanuit Wijchen een bezoek gebracht aan de tuinen in Kleef en het Grote Huis en tuin in Leur. Op 10 september wordt dat gedaan vanuit Kranenburg.

Programma : zaterdag 9 september 2006

10.00	Vertrek vanaf Kasteel Wijchen per bus naar Kleef
11.00-12.30	Bezoek aan historische tuinen in Kleef
12.45-13.30	Koffie/thee stop in café-restaurant " Zu den Forellenteichen" in Nütterden *
14.15-15.30	Bezoek aan het Grote Huis en tuin in Leur
16.00	Aankomst bij Kasteel Wijchen

Kosten : € 10,-

Opm. Graag voor 30 aug. kosten overmaken op Postbankno. 81.26.978 van de

Vrienden Museum Kasteel Wijchen. Stichting Frans Bloemen

* Koffie/Thee of evt. kleine lunch voor eigen rekening

Mythologie,

door Cees Mulder

De archeologie houdt zich bezig met het analyseren van scherven, sporen en dateringen, maar wat de vroege mens heeft gedacht, weten we niet. Toch zijn daarvan restanten te vinden die van uit de mondelinge overlevering, voorkomen in de vele mythen die ons zijn nagelaten. De oudste geschreven mythen komen uit de Sumerische en Chinese gebieden, ongeveer 6000 tot 5500 BP, zij bevatten veel informatie die teruggaat tot in de Bronstijd en mogelijk nog verder terug.

De mens is van nature een verteller. Hij vertelt dat wat hij heeft beleefd, over z'n waarnemingen in het veld, in de groep en ook wat hij heeft meegemaakt in z'n droom. Waarschijnlijk heeft de vroege mens aan deze waarnemingen een gelijke werkelijkheids waarde toegekend.

De verteller vertelt, de anderen luisteren, totdat een zegt: "Zoiets heb ik ook meegemaakt" en zo kan een gemeenschappelijk verhaal ontstaan. Hieraan worden nieuwe waarnemingen toegevoegd, ook kunnen er op deze manier nieuwe verhalen ontstaan

De verteller vertelt z'n verhaal met de woorden die hij ter beschikking heeft. Dat assortiment was in het begin van ons mensdom beperkt, zo kon een woord meerdere betekenissen hebben en kon alleen worden verstaan in de context. -Neem als voorbeeld ons woordje loop, dat heeft volgens de Dikke van Dale 16 verschillende betekenissen, en vormt 106 verschillende combinaties met andere woorden.- Ook zal hun begrippenbestand, vergeleken met de onze, beperkt zijn geweest en zijn bepaald door hun werkelijkheidsbeleving, vrij algemeen wordt aangenomen dat het animisme de basis van dit beleven is geweest. Daarom mogen wij de teksten niet letterlijk nemen en zullen wij moeten proberen om ons te verplaatsen in hun belevingswereld

Ooit heeft de *hominide* z'n vertrouwde revier verlaten en is als *Homo sapiens sapiens* terecht gekomen in een onbegrensde wereld. De savannen zijn vol gevaren evenals de grotten. Van een steile helling kun je afglijden, de duisternis is angstaanjagend, vol onzichtbare belagers. Door het water kun je worden meegesleurd. Onbekendheid

is de nieuwe mens deel geworden, hij is ondergedompeld in onzekerheid en angst.

Om die gevaren tegemoet te kunnen treden is die mens de verschijnselen gaan benoemen en verklaren. Deze verhalen waarin menselijke thema's metaforisch aan de orde komen, noemen wij mythen. De thema's van de mythen zijn overal vrijwel gelijk. Dit is te begrijpen omdat er veel gemeenschappelijk is onder de mensen, denk aan voedsel, vruchtbaarheid, leven en dood, overlevingsdrang enzovoorts. De vorm van een mythe wordt bepaald door de omgeving waarin hij ontstaat, zo zullen de voorstellingen van de bergbewoners anders zijn dan die van mensen die leven op het vlakke land. De ene mythe kan worden geconfronteerd met een andere en zij kunnen verweven raken, zodat je een meer complexe mythe krijgt.

Er zijn twee soorten mythen, één die de mens betreft bij de wereld van de natuur waarvan hij deel uitmaakt; en één strikt sociologische mythe die de mens verbindt met een bepaalde samenleving.

Een mythe kan verschillende functies hebben:

- + Een mystieke: de verbazing over het wonder dat alles is.
- + Een kosmologische: zij laat ons de vorm van het universum zien en wel zo dat het mysterie doorschemert: we weten hoe het werkt, maar wat is het?
- + Een sociologische: het ondersteunen van een bepaalde sociale orde.
- + Een pedagogische: hoe een mens z'n leven moet leiden. Zij dienen als fundamenteel onder- richt hoe met onze instincten op de juiste manier te leven

Het is ondoenlijk om alle thema's en beelden te noemen, laat staan om die te bespreken. Daarom zal ik in een volgende afleveringen een aantal thema's bespreken. Ik denk aan mythen over het ontstaan van de wereld, over leven en dood, over de held en over de monsters. Ook zal ik een korte samenvatting en commentaar geven van de oudste geschreven mythe, namelijk het Gilgamesj epos. Hierin komen de belangrijkste thema's aan de orde.

Naast de mythen zijn er de volksverhalen en de legenden. Deze verhalen zijn vaak verweven. Ik denk aan de King Arthur legende of die van de gebroeders Grimm. Zij vallen echter buiten het bestek van dit onderwerp

Ik heb de volgende literatuur geraadpleegd:

Campbell, J, 1990, Mythen en bewustzijn, Teleac, De Haan.

Eliot A, 1977, Mythen van de mensheid, Kosmos.

Littleton, C. S, 2004, Mythologie, Librero.

Regt, de D, 1999, Mythe en doorm, Praktische Humanistiek No 4, 8^e jaargang.

Willis, R, 1994, Mythen van de mensheid, Athos.

Het gras kunnen horen groeien...De geschiedenis van granen deel 1

door Fiona Zachariasse

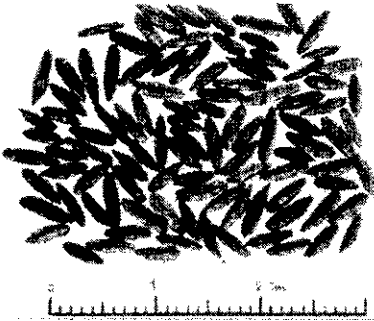
In De Tuun is een aantal van de kleine landbouwgewassen akkers ingezaaid met grassen. Maar het zijn niet zomaar grassen, het zijn de voorouders van sommige van de meest belangrijke voedselgewassen ter wereld - tarwe, gerst, rogge en haver.

Zelfs nu, in de 21st eeuw is 20% van de wereldbevolking afhankelijk van een hoofdvoedsel gemaakt uit tarwe. Granen zijn sinds het begin van het boerenbestaan de belangrijkste bron van eiwitten en vitamines in het menselijk dieet. In de oudheid was dat belang nog groter dan nu - in het Middeleeuwse Europa namen granen in het dieet circa 65% van de algehele calorieën voor hun rekening. Ter vergelijking, vlees droeg daar slechts 12 tot 20% aan bij. Andere plantaardige producten (bijvoorbeeld bonen) en melk zorgden voor de rest van de voedingswaarde.

In deze serie gaan we de geschiedenis van granen onder de loep nemen, door middel van een kijkje in elk van de drie periodes vertegenwoordigd in de Tuun - de Late IJzertijd, de Romeinse periode en de Vroege Middeleeuwen. Maar zelfs in de Late IJzertijd waren de granen al sterk veredeld, en het boerenbedrijf in Nederland was al een paar duizend jaar oud. Landbouw bereikte het meest zuidelijk deel van Zuid-Limburg rond 5300 v. Chr. Het zou nog ongeveer 3300 jaar duren voordat heel Nederland het boerenbestaan had omarmd (+/- 2000 v.Chr.), maar landbouw is natuurlijk niet in

Nederland uitgevonden. Het ontstond in het zogenaamd 'Vruchtbare Halve Maan' gebied, tussen de rivieren Eufraat en Tigris, het huidige Irak, ongeveer 10,000 jaar geleden.

Waarom zou de landbouw juist daar zijn begonnen? Het antwoord is snel gevonden – binnen het gebied zijn plaatsen waar wilde tarwe- en gerstsoorten van nature voorkomen. Een tweede belangrijke factor is dat juist dat gebied gezegend was met een jaarlijkse regenval die noodzakelijk was om succesvol graan te kunnen verbouwen. Als wij over 'de eerste boeren' gaan nadenken, dan denken wij dus bijna automatisch aan het Nabije Oosten, maar het omarmen van een boerenbestaan is op meerdere plaatsen gebeurd, bijna overal te wereld – met name ook in Amerika en het Verre Oosten. Maar het Nabije Oosten heeft toch de primeur, en ligt ook ten grondslag aan de landbouwrevolutie die uiteindelijk Nederland bereikte.

In wezen houdt landbouw in dat mensen planten gaan verbouwen om daarmee in hun eigen voedsel behoefte te voorzien. In de praktijk blijkt het verbouwen van planten altijd gepaard te gaan met het temmen en houden van dieren. Het jagen en verzamelen als bronnen van voedsel worden teruggedrongen, maar verdwijnen bijna nooit helemaal. Als je granen (of andere planten) gaat verbouwen, dan betekent dat, dat je verbonden bent met een bepaalde plek – je moet het hele jaar op een boerderij doorbrengen, wat uiteindelijk verre gaande maatschappelijke gevolgen heeft.

Het verbouwd worden heeft altijd fysieke gevolgen voor de plant. Wilde granen zijn smal en klein, maar hoe dikker de graankorrel, des te meer voedingsstoffen erin zitten, en des te meer oogst per aar. Dus al vroeg in de geschiedenis van landbouw beginnen planten af te wijken van hun wilde voorouders – omdat ze door de mens worden geselecteerd op de eigenschappen die mensen belangrijk vinden, zoals grootte. Zo'n verandering is goed te zien in de foto. U ziet een

vergelijking tussen wilde (vorige blz.) en gedomesticeerde tarwe korrels. De wilde korrels komen uit Syrië, van Tel Mureybat, (ongeveer 8000 v.C.) de gedomesticeerde korrels komen uit Griekenland van Nea Nikomedeia en zijn 3000 jaar jonger (ong. 5000 v.C.). Voor welke andere eigenschappen vroege boeren kozen bewaren we tot de volgende keer.

DE ZEVENDE DAG

Papiercollages en papierplastieken van Marianne van der Heijden

Kent u het nog, het bijbelse verhaal van de schepping? Hoe God de wereld beetje bij beetje vorm gaf en Hij na iedere dag tevreden terugkeek op zijn werk? En dat hij na zes drukke dagen op de zevende vond dat zijn werk voltooid was? Want 'Op die dag rustte Hij uit van het werk dat Hij gedaan had.'

Marianne van de Heijden (Kerkrade 1922 – Maastricht 1998) beschouwde haar papiercollages en papierplastieken als haar werk van de zevende dag. Werk dat haar rust gaf, waarin ze de gebeurtenissen en ervaringen van de voorgaande jaren in alle rust een plaats kon geven. Onder ogen kon zien en loslaten. En dat alles met vreugde, ook al was die gemengd met verdriet. De intense vreugde van het scheppen.

Immers: dat was wat ze van kinds af aan wilde: tekenen, werken met kleuren en vormen. Na haar hbs-tijd ging ze daarom naar de kunstnijverheidsopleiding in Maastricht. Ze kreeg er een gedegen ambachtelijke opleiding. Voor een meer persoonlijke artistieke ontwikkeling meldde ze zich aan als leerling van Heinrich Campendonk, toen professor monumentale vormgeving aan de Rijksacademie in Amsterdam. Ze werd een van zijn trouwe leerlingen, maar spijbelde af en toe om voor zichzelf te werken. Toen ze, op zijn verzoek eens aan Campendonk liet zien wat ze dan op papier zette, was zijn enige commentaar "Je mag van mij wel vaker wegblijven!"

Vanaf 1952 werkte ze als zelfstandig kunstenaar, eerst in Kerkrade, vanaf 1955 tot haar dood in Maastricht. Ze kreeg meteen opdrachten, met name voor glas-in-loodramen, wandkleden en mozaïek werk, waarin ze zich had gespecialiseerd. Langzaam aan echter begonnen de wensen en ideeën van haar opdrachtgevers haar te benauwen en halverwege de jaren zestig besloot ze zich toe te leggen op het vrije werk. 'Ik had het nodig, net als in Amsterdam. Ik moest mijn eigen weg kunnen gaan', zei ze me eens.

De eerste jaren waren moeilijk, maar vanaf 1972 had ze jaarlijks

exposities en kon ze van de verkoop van haar werk leven. Ze gebruikte nu andere technieken: lino's en etsen, om zich uit te drukken. Ze maakte achter glas schilderijen en tekende mappen vol droombeelden en fantasiefiguren. Ze schilderde gouaches, ontwikkelde een eigen procédé om etsen in kleuren te drukken, bekwaamt zich in het maken van monotypes. En dan, in 1987, ontdekt ze een nieuwe liefde.

'Waarom nu juist papier?' vroeg ik haar eens. Ze antwoordde: "Ik houd van papier. Papier is bescheiden en veelzijdig. Het dringt zich niet op, past zich aan. Maar wat ik er ook mee doe, het verliest nooit zijn eigen karakter". En dat was precies wat haar zoveel plezier gaf. Met papier kon ze, in haar eigen woorden 'laten zijn wat is'. Kon ze haar herinneringen zichtbaar maken, haar gevoel voor vorm en compositie, voor kleur en textuur. De mogelijkheden die papier haar bood, spraken haar fantasie aan, haar speelse kanten. Het stelde haar in staat om als kunstenares te rijpen en tegelijkertijd zich weer jong te voelen door het avontuurlijke van haar ontdekkingstochten met een nieuw medium. De papierplastieken op de tentoonstelling laten dat goed zien. Zoals een bezoeker tegen me zei: 'Het is niks, wat stokjes en reepjes papier. En toch is het alles: grappig, ontroerend, vrolijk, verrassend.'

Haar papiercollages hebben soms ditzelfde luchtige karakter, maar zijn over het algemeen minder 'toevallig'. Vaak werkte Marianne weken aan eenzelfde collage, waarvan ze er altijd wel enkele tegelijk onder handen had. Voorafgaand aan het eigenlijke werk maakte ze eerste een grote voorraad zelfgekleurd papier, waarbij ze zorgde voor diverse soorten papier. Dan begon het proces van wikken en wegen, scheuren en schuiven, opplakken en toch weer loshalen, laagjes aanbrengen, de schets aan het proces aanpassen of omgekeerd. In iedere collage zijn dan ook verschillende stemmingen en emoties zichtbaar. Het merendeel van de collages heeft daarom ook geen titel, alleen een opusnummer. Het zijn de kleuren die spreken.

Ze fluisteren, zoemen, lispelen, zingen, zuchten, juichen. Maar schreeuwen? Nooit.

Dat maakt het kijken tot een bijzondere belevenis voor mij, nog steeds. Ik wens u dezelfde vreugde toe bij uw kennismaking met dit werk.

Maria Straathof

(Dit is de aangepaste versie van de inleiding die mw. Straathof hield op 30 april jl. bij de opening van de tentoonstelling. Mw. Straathof is voorzitter van de Stichting Marianne van der Heijden en was vanaf 1978 met de kunstenares bevriend).

Een fietstocht langs kerkjes aan de Maas.

door Nelly Goebertus

Op een zonnige lentezaterdag half mei, verzamelt zich een groepje van ongeveer 20 mensen met fiets in de kasteeltuin. De Vrienden Museum Kasteel Wijchen stichting Frans Bloemen heeft deze fietstocht georganiseerd, uitgezet en uitgezocht en zal ons langs vroege middeleeuwse kerkjes langs de Maas voeren. De route leidt, om de sfeer van de vroege Middeleeuwen te proeven ondermeer langs het St. Vincentius kerkje te Velp bij Grave.

Vanaf het Kasteel gaan we langs de Balgoyse weg, slaan bij de wetering linksaf om bij het bruggetje over de wetering de eerste stop te maken. Wim Kattenberg vertelt dat op deze plek ooit een kasteel gestaan heeft en dat de Maas arm naar het noorden verlegd was zodat dit kasteel aan deze arm gelegen kan hebben. De wetering werd aangelegd om overtollig water af te voeren. We rijden langs het fietspad, dat aan beide zijden omgeven wordt door hoog opschietend fluitenkruid in volle bloei. met daarachter de boomgaarden. Wat is het hier mooi.

En dat blijft zo, als we aan de andere kant van de Maas een prachtig

zicht hebben op het voormalige klooster van de Redemptoristinnen, een nonnenklooster in 1858 gesticht door nonnen uit Brugge. In het vrije land van Ravestein vestigden zich al eerder kloosterorden, die elders geweerd werden, zoals in 1645 de paters Kapucijnen. De latere kerk heeft een barokinterieur. Er tegenover staat het veel oudere St. Vincentius kerkje. We kunnen naar binnen, want er is een expositie met prachtig werk. dat is mooi meegenomen. Het kerkje zelf is echter ook zeer de moeite waard. Het werd vermoedelijk in de tiende eeuw gesticht door Benedictijner monniken uit het, nu Belgische Soignis (Zinnik). Ze namen het gebeente van de heilige Vincentius, de stichter van de abdij, mee om er een veilige uitwijkplaats voor te vinden. Het waren roerige tijden. De kerk werd diverse malen aangepast en vergroot, maar een oorspronkelijk uit de twaalfde eeuw afkomstig stuk muur is nog altijd zichtbaar. Aan de noordelijke buitenmuur is nog te zien dat er vroeger een lage deur geweest moet zijn. Wie daar door naar binnen ging moest eerst wel eerbiedig zijn of haar hoofd buigen. Even later zitten we heerlijk op een terras in het centrum van Grave. Na de koffiestop worden we toch nog verrast door een kort buitje maar als we langs de Maas rijden met de onlangs aangelegde vistrap voor de forellen (zullen ze erin trappen?) is het al weer droog. Via de brug komen we weer aan onze kant van de Maas uit en gaan onder de brug door richting Nederasselt. Maar niet voordat we even hebben stilgestaan bij de Oude Toren van St. Jan, het enige dat overgebleven is van de middeleeuwse kerk van St. Jan. Van de kapel gewijd aan St. Salvator uit de vroege veertiende eeuw is niets meer overgebleven dan de restanten van een kruiswegstatie, die bij de aanleg van de brug te voorschijn zijn gekomen. Nu zijn de twee enige nog overgebleven delen opgesteld bij de in 1890 gebouwde St. Antonius Abt kerk. We brachten ook nog een bezoekje aan het oude kerkhof, waar een bekende en hooggewaardeerde onderwijzer uit de vorige eeuw onder een grote grafsteen begraven ligt. Wat een rust. Daarvandaan is het via Balgoy voor iedereen de bekende weg die ons weer terug voert naar Wijchen. Het groepje wordt steeds kleiner, maar deze fietstocht door ons mooie gebied neemt niemand ons meer af. Een beschrijving van de fietstocht met alle bijzonderheden is in het museum verkrijgbaar. Van harte aanbevolen.

Groesbeek

Van 29 maart tot 7 april 2005 is door BAAC een opgraving uitgevoerd in het centrum van Groesbeek (Gld). In het dal van de gelijknamige

beek werden resten aangetroffen van een voorheen onbekend kasteel uit de 13^e tot 15^e eeuw.

De resten bestonden uit grondsporen en structuren van hout en baksteen. Ondanks de beperkte omvang van het onderzoek kon toch een belangrijk deel van het kasteel opgegraven worden.

Het onderzochte kasteel, een zogenaamde woontoren, kent verschillende bouwfases die met behulp van dendrochronologisch onderzoek scherp gedateerd zijn. Bij deze lezing wordt ingegaan op de morfologie en datering van het complex. Tevens zal aandacht besteed worden aan het vondstmateriaal dat in de grachten en op het omgrachte terrein is aangetroffen

Het kasteel van Groesbeek

De oudste versterking op deze locatie bestond onder meer uit een verhoogd aarden plateau met daarop een houten toren en een palissade omgeven door een gracht. Op basis van dendrochronologisch onderzoek is vastgesteld dat hout voor deze toren in het najaar van 1264 gekapt werd.

Ruim drie decennia later werd de houtbouw vervangen door een vierkante toren en een ringmuur van baksteen. De ongebruikelijke fundering van de toren bestond uit ingeheidde eiken palen en kistwerk waarin ook Romeins bouw materiaal was verwerkt. Hout voor de fundering werd gekapt in het najaar van 1301. Het dak was zowel gedekt geweest met dakleien als met dakpannen, zogenaamde paters en nonnen. Tegen de fundering van de toren lag een vloer met een ronde oven voor het brouwen van bier of het bakken van brood.

Uit de datering van de grote hoeveelheid aardewerk die in de gracht werd aangetroffen blijkt dat het complex omstreeks 1475 werd afgebroken waarna de niet uitgebroken funderingsrestanten en de gracht werden afgedekt door een laag zand. In de 16^e eeuw bewoonden de Heren van Groesbeek een nieuw kasteel dat 40 meter ten westen van het oude kasteel gelegen was.

Vooraf tussen 1275 en 1325 werden door de lagere adel veel woontorens gebouwd. In Nederland zijn er tientallen bekend die echter in de meeste gevallen niet omgeven waren door een ringmuur. Over de houten voorgangers van stenen woontorens was door een beperkt aantal opgravingen van dergelijke sites nog weinig bekend. De in Groesbeek opgegraven structuren geven een duidelijk beeld van de versterking van een houten woontoren. Door

dendrochronologisch onderzoek kunnen de bouwfasen scherp gedateerd worden.

drs. Sem Peters

Dit is een samenvatting van de lezing, die Sem Peters gehouden heeft tijdens het symposium op 23 april in het Kasteel Wijchen. Het is de bedoeling om in de volgende nieuwsbrieven telkens een samenvatting van een symposium lezing te plaatsen. Er zijn drie lezingen gehouden.

Archeologische Sprokkels:

door Jacques Rommens

Oervlaardinger

Botten, Droppen en Brobbels gezocht. Want sommige familienamen uit deze stad blijken via poortersboeken wel zeshonderd jaar daar voor te komen. Dankzij een bijzondere vondst kunnen we nu wél verder terugzoeken.

Harm Jan Luth (stadsarchivaris) en Tim de Ridder (stadsarcheoloog) zijn nu op zoek naar nakomelingen van de eerste bewoners van de stad. Dat doen ze met duizend jaar oud DNA. Zo hopen ze meer te weten te komen over de geschiedenis van Vlaardingers. Uit kiezen van 41 mensen van een middeleeuwse begraafplaats uit 1000 - 1050 na Chr. Het DNA dat uit deze kiezen is gehaald, bleek nog perfect te zijn. Via een database kunnen we iedereen koppelen aan voorouders en nagaan of ze inderdaad nazaten zijn van die zestiende eeuwse Vlaardingers. Van die personen willen we wat wangslimvlies afnemen voor DNA-onderzoek. Daarna vergelijken we de gegevens met het opgegraven DNA uit de elfde eeuw. Dan hopen we de oer-Vlaardinger te hebben gevonden !

(Bron: Anno-Spits-; auteur Emma Los) februari '06)

Vuursteenwerkplaats Bergharen

Archeologen hebben bij een opgraving in Bergharen de resten gevonden van een vuursteenwerkplaats uit de prehistorie. Volgens de leider van de opgraving. Rob Reijnen van het Nijmeegse Bureau Archeologie, is de vondst van zo'n plek waar de werktuigen werden gefabriceerd zeldzaam.

Ter plekke wordt gewerkt aan een uitbreiding van visvijvers.

(Bron: De Gelderlander, 22 maart '06)

Molenberg Wijchen

Graven komen terug op Molenberg. Als de nieuwe brandweerkazerne, eind dit jaar, klaar is, komen er opnieuw reconstructies van graven op de Molenberg in Wijchen. De twee namaakgraven, uit de IJzertijd en de Romeinse tijd, die daar sinds 1999 lagen, werden deze herfst weggehaald in verband met de bouw van de kazerne. Het is niet zeker dat deze oude graven terugkomen. Wellicht komen er, naar aanleiding van recent archeologisch onderzoek, ook meer dan twee graven, aldus een gemeentewoordvoerder.

(Bron: De Gelderlander, 30 maart '06)

Romeinse wandelroute

Nijmegen wil drie Romeinse wandelroutes in de stad uitzetten in samenspraak met burgers en deskundigen. De eerste 'concept'-route werd 23 april getest door burgemeester Ter Horst. Wie wil, kan ter plekke tips aandragen voor verbeteringen. Behalve ideeën over de route kunnen belangstellenden handreikingen doen over het Romeinse verleden in de stad zichtbaar gemaakt kan worden. De concept-route kwam op 15 april op de gemeentelijke website www.nijmegen.nl.

(Bron: De Gelderlander, 03 april, '06)

Romeinen hebben Kerstendal uitgegraven

Zie foto voorplaat. 'Een Romeins aquaduct tussen Berg en Dal en Nijmegen-Oost'. Een tweeduizend jaar oude waterleiding ontdekt. Het is een van de weinige zichtbare archeologische monumenten uit de Romeinse tijd in ons land en bovendien een van de grootste monumenten überhaupt in Nederland' aldus professor dr. B. Th. Brus.

Emeritus hoogleraar dr. B. Th. Brus (88 jaar) uit Beek-Ubbergen is trots. Hij was ervan overtuigd dat dit Kerstendal geen door erosie gevormd dal was. Het was door mensenhanden uitgegraven. Maar waarom? Die vraag leidde tot een jarenlange zoektocht door de omgeving. In 1996 presenteerde dr. Brus zijn eerste publicatie. Het Kerstendal is onderdeel van een Romeinse waterleiding was zijn conclusie.

Waarheen dit Romeins aquaduct leidde, wist dr. Brus destijds nog niet precies. "Ik dacht eerst aan een route richting Berg en Dal. Later vermoedde ik dat het traject naar het Waterkwartier (Nijmegen-West) leidde, want daar was de Romeinse stad gevestigd. Pas toen ik van een kennis een apparaat kreeg voor nauwkeurige hoogtemetingen

kon ik de juiste richting van het traject bepalen. " De heer Brus scharrelde dagen door de bossen en Nijmegen-Oost. " Eerst meten en daarna tekens thuis alles uitwerken". Prof. Brus zocht nauwgezet naar een heel geleidelijk verloop in het landschap. Hij vond dijken bij de Heilige Landstichting en achter de Leemkuil. Plots werd hem ook de betekenis van de Broerdijk duidelijk. Huisjes liggen hier tegen de dijk aan en de tuinen liggen soms tien meter lager." Een (Broer)dijk aangelegd door de Romeinen".

Hoeveel uren zijn onderzoek gekost heeft, weet, de heer Brus niet meer. "Ik heb er vooral plezier aan beleefd."In 1999 maakte de heer Brus een eindrapport en stuurde dit op naar ongeveer dertig personen en instanties. Toen archeoloog Peter Schut van de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB) in 2004 de uitkomsten van zijn verhaal, na een eigen onderzoek bevestigde, was de professor opgetogen. " Kerstendal was lang een raadsel. Romeinen hebben dit dal met de hand uitgegraven Als je bedenkt hoeveel mensen eraan gewoegd hebben..."

Het traject is vorig jaar uitgezet als een wandelroute door het Gilde (noot red.: actieve groep van Nijmeegse vrijwilligers, op divers gebied, die jaarlijks zomerrondleidingen in de regio Nijmegen organiseren). In 2005 liepen meer dan zes honderd wandelaars met deze Gildetocht mee. Gids Martin van Leth hoopt dat de nieuwste ontwikkelingen ook zal leiden tot de plaatsing van informatiebordjes en kaarten met uitleg over de twee duizend jaar oude waterleidingroute.

(noot: red. : Uit andere vestingplaatsen weten we dat de Romeinen ongeveer 100 liter water per dag nodig hadden voor baden, drinken en ander huishoudelijk gebruik. Ter vergelijking: Europeanen gebruiken nu ruwweg: 150 liter per persoon per dag. In de Romeinse provinciehoofdplaats Keulen betrok men water via een waterleiding van 70 kilometer uit de bergen ten westen van de stad. In de legerplaats Xanten

haalde men het water via stenen en houten goten uit de Sonsbecker Berg over een afstand van ca. 7,5 km. Het ligt dan ook voor de hand dat men in Nijmegen een zelfde oplossing voor de wateraanvoer heeft gezocht ! Dit des te meer omdat in de legerplaats (de Hunnerberg) tot nu toe slechts één diepe waterput is gevonden. Volkomen onvoldoende voor de enorme waterbehoefte van de manschappen daar).

(Bron: De Gelderlander, 20 april, '06)

Filmpje Romeinse waterleiding

Over het Romeins aquaduct bij Nijmegen heeft Museum Het Valkhof met behulp van computertechnieken een filmpje gemaakt. Het filmpje was te zien in de tentoonstelling: *Nijmegen oudste stad van Nederland*.

(Bron: De Gelderlander, 20 april, '06)

Hessenberg

Dringen in graf van de begijnen. Op de Hessenberg (Nijmegen) wordt, na ruim tien jaar, weer gegraven naar middeleeuwse sporen. Voor de tweede keer is de kapel van de St. Petersberg klooster zichtbaar. Lichamen van vier begijnen liggen voor het eerst bloot.

"Er was rond kloosters maar weinig ruimte voor graven" legt archeoloog Kees Brok uit. "Als het vol lag, werd het oudste graf gewoon geruimd. Er lagen meestal dus alleen vrouwen waaraan niemand nog herinneringen had."

(Bron: De Gelderlander 4 mei, 2006)

Wijnbergen

Vondst uit steentijd van 'nationaal belang'

De eerste bewoners van het huidige Doetinchem liepen daar al zo'n *vijftienduizend jaar* voor Christus rond. Dat blijkt uit archeologische vondsten.

Archeologen hebben 12 mei ll. gemeld dat ze vele kleine vuurstenen voorwerpen op een goed geconserveerde locatie bij het Doetinchemse Wijnbergen hebben gevonden. De opgravers van de ROB zijn het er over eens dat het aantreffen daarvan, verspreid over een halve hectare aan de zuidrand van Doetinchem, duidt op bewoning van een nederzetting uit de oude steentijd.

Daarmee is 'Wijnbergen' een van de oudste bewezen woonlocaties in dit deel van Nederland, aldus onderzoekers en de ROB.

In het zuiden en het noorden van Nederland zijn dergelijke nederzettingen systematisch onderzocht. Daaruit is gebleken dat er sprake is van verschillende culturen en werkwijzen. Het tussenliggende deel van het land is wat dat betreft nog een blinde vlek, aldus beleidsmedewerker Peter Schut van de ROB. Onderzoek in Wijnbergen kan daarom waardevolle kennis opleveren over de verspreiding van de culturen uit de steentijd over Nederland. In de loop de eeuwen hebben vele generaties van de *rivierduinen* bij Wijnbergen gebruik gemaakt, aldus archeologe Adrie Ufkes.

(Bron: De Gelderlander, 13 mei, '06)

Eindhoven brengt verleden tot leven

Vele honderden vondsten zijn er gedaan bij de opgravingen voor de

Catharinakerk in het centrum van Eindhoven. Er is een informatiecentrum daarover nabij deze site opgericht. Marcus, een jongetje van rond 1300, heeft deze stad al een gezicht gegeven. Deze Marcus is compleet gereconstrueerd. Nu volgt de volgende reconstructie van Marcus 2 (hij krijgt nog een andere naam). Daarvan is alleen het hoofd gemaakt. Meer dan duizend skeletten zijn er al in de grond van het Catharinaplein gevonden. Enkele weken geleden werden er drie skeletten gevonden, die op hun zij bleken te liggen. Een ongebruikelijke houding waar ook stadsarcheoloog N. Arts geen verklaring voor kon geven. De opgravingen duren nog tot eind juli. '06; na de zomer begint de herinrichting van het plein.
(Bron: Zondagnieuws Eindhoven, 14 mei, '06)

Alverna

Schip blijkt oud hout.

Even dachten ze een gouden vondst in handen te hebben. Maar het viel tegen. Het was geen stuk van een historisch schip, maar eeuwenoud hout.

De Heumenseweg in Alverna (gem. Wijchen) is voor een deel opengebroken in verband met werkzaamheden aan de riolering.

Rob Reijnen van het Bureau Archeologie Nijmegen maakt van de gelegenheid gebruik om naar 'bodemschatten' te zoeken.

'Wij weten uit eerdere vondsten dat er nederzettingen zijn geweest. Ook nu hebben we scherven aardewerk gevonden.

Toen we in een natte omgeving een deel van een stuk hout zagen, dachten we even dat het om een prehistorische boot ging. Dat zou een tamelijk unieke vondst zijn geweest. Maar het is zeker geen schip. Het oude stuk hout zou wel van een huis kunnen zijn en zelfs als het dat niet is, heeft het mogelijk waarde. We kunnen de datum van de vondst redelijk goed vaststellen en dan kan het helpen bij het bepalen van de datum van andere vondsten", legt Rob Reijnen uit
(Bron: De Gelderlander, 19 mei, '06)

Bronzen Romeins wijnservies

Een compleet bronzen wijnservies, gevonden bij de aanleg van de A-50 in de buurt van Nistelrode in april 2004, is onlangs door archeoloog R. Jansen overgedragen aan het Rijks Museum voor Oudheden te Leiden. De vondst bleek uit ca. 100 fraaie stukken servies te bestaan. De drinkglazen ontbraken echter... Paalgaten van bewoning heeft men in de directe nabijheid van het wijnservies gevonden. Mogelijk hebben de rijke bewoners plotseling moeten vluchten.

Zie eerdere publicatie in Nieuwsbrief jrg. 12 , no 2, juni 2004.
(Bron: programma Museumgasten, TV Avro, 20 mei, '06).

Josephhof (Centrum Nijmegen)

Geen Bataven. Het zit er bijna op. De Josephhof is zowat leeg gelepeld door archeologen. Nu wordt het tijd voor het grote verhaal. De nederzetting Oppidum Batavorum blijkt zeer Romeins te zijn geweest. Het bevestigt het idee dat er niet veel (of helemaal geen) Bataven hebben gewoond in de 'Stad der Bataven' - verkort door redactie -

(Bron: De Gelderlander, 22 mei, '06)

Musea:

Beeldentuin Mosa-Art in Katwijk (gem. Cuijk)

Op zondag 21 mei werd er een nieuwe expositie geopend in de nog jonge, ruime en strak aangelegde beeldentuin in Katwijk aan de Maas. De tuin en galerie is prachtig gelegen aan de rivier. Er zijn werken te zien van verschillende kunstenaars. Een primeur voor Nederland is het werk van de Poolse beeldhouwer, Robert Sobocinsky, die eerder met succes geëxposeerd heeft in Frankrijk. Verder ondermeer werk van Margriet Hovens, die bekendheid kreeg met haar herdenkingsbeeld van Sylvia Millicam en van verschillende andere deelnemers. De tentoonstelling loopt t/m 16 juli en van 18 augustus t/m 17 september.

De openingstijden zijn: vrijdag t/m zondag van 13.00 tot 18.00 uur. Het adres is: Everdineweerd 17. Informatie is te vinden op: www.mosa-art.nl

Volgend nummer:

De volgende nieuwsbrief verschijnt in september 2006. Kopy inleveren vóór 15 augustus 2006

Eindredactie: Veenhof 13-03; 6604 AT Wijchen

E-mail: nelly.goebertus@zonnet.nl

tel.024-6413180

museum Kasteel Wijchen

Kasteellaan 9, Wijchen
postadres: postbus 189, 6600 AD, Wijchen
tel: 024-6424744
contact@museumwijchen.nl

OPENINGSTIJDEN:
vrijdag van 11.00 uur tot 17.00 uur
zaterdag/zondag van 13.00-17.00 uur